

Drivkrefter, med forklaringer

Nedenfor følger en liste over de 35 drivkreftene som etter vår vurdering vil være spesielt viktige for utviklingen av vilkår for mangfold og ytringsfrihet på kulturfeltet fram mot 2035. Under hver drivkraft følger en kort utdyping.

Drivkreftene kan deles inn i to overordnede kategorier:

- drivkrefter som gjelder samfunnsutviklingen generelt
- drivkrefter som berører kultursektoren / den kulturelle infrastrukturen spesielt

I begge kategoriene er drivkreftene gruppert etter ulike områder i det såkalte STEEP-rammeverket: sosiale, teknologiske, økonomiske, miljømessige og politiske forhold. Denne inndelingen gjør det lettere å se både brede utviklingstrekk og mer sektorspesifikke endringer i sammenheng.

SAMFUNNSUTVIKLINGEN

18 drivkrefter i samfunnsutviklingen fram mot 2035

(basert på Navs omverdensanalyse 2023–2035)

Sosiale drivkrefter

- **Dypere sosiale skiller, økt uro og svekket sosial mobilitet**
Dypere skiller mellom grupper, økt sosial uro og usikkerhet rundt sosial mobilitet kan skape større spenninger og høyere konfliktnivå i samfunnet.
- **Endringer i tillit til myndighetene og offentlig sektor**
Redusert tillit til politiske institusjoner og offentlig sektor, blant annet som følge av desinformasjon og økt ulikhet.
- **Endringer i oppslutning om kollektive løsninger**
Usikkerhet om hvorvidt befolkningen vil støtte fellesfinansierte solidariske velferdsordninger i samme grad som i dag.

Teknologiske drivkrefter

- **Statens evne til å regulere teknologisk utvikling, særlig KI**
Hvor godt lovverk og tilsyn klarer å styre bruken av ny teknologi på en demokratisk og rettferdig måte.
- **Teknologiens effekter på meningsdannelse, ytringsklima og demokrati**
Algoritmer, plattformer og KI påvirker hva vi ser, tror på og diskuterer – og dermed rammene for den offentlige samtalen.
- **Sårbarheter i arbeidsmarkedet som følge av økt bruk av KI**
Automatisering kan forsterke usikkerhet, endre kompetansekrav og gjøre enkelte grupper mer utsatt.
- **Digitalt utenforskap og tilgang til inkluderende digitale tjenester**
Forskjeller i utstyr, kompetanse og tilrettelegging avgjør hvem som kan delta fullt ut i det digitale samfunnet.

Økonomiske drivkrefter

- **Effekter av økende global proteksjonisme på norsk økonomi og samfunnsliv**
Endrede handelsmønstre kan påvirke verdiskaping, arbeidsmarked og offentlige inntekter.
- **Vedvarende inflasjon, høyt rentenivå og svekket kjøpekraft**
Langvarig prisvekst og høye renter kan redusere husholdningenes kjøpekraft og påvirke forbruk, investeringer og offentlige finanser.
- **Vedvarende ulikheter og ubalanser i arbeidsmarkedet**
Strukturell arbeidsledighet og skjev fordeling av jobbmuligheter kan forsterke sosial og geografisk ulikhet.

Miljømessige drivkrefter

- **Økning i migrasjon og flyktningstrømmer utløst av klimaendringer**
Klimarelaterte kriser kan føre til større befolkningsbevegelser og nye utfordringer i mottakerland.
- **Bærekraft og forsyningssikkerhet i vitale verdikjeder**
Klimaendringenes indirekte effekter på forsyningssikkerhet, folkehelse og samfunnssikkerhet.
- **Omveltninger i arbeidsmarkedet som resultat av det grønne skiftet**
Omstilling fra fossil til grønn økonomi endrer hvilke jobber som forsvinner, oppstår og flyttes.
- **Norges evne til å innfri klimaforpliktelser og omstillingsmål**
Politisk vilje, teknologiutvikling og omstillingstakt avgjør troverdighet og framtidsutsikter både nasjonalt og internasjonalt.

Politiske drivkrefter

- **Geopolitisk uro og økt vekt på forsvar og sikkerhet i budsjettprioriteringer**
Internasjonale spenninger kan flytte ressurser fra sivile formål til militære og sikkerhetspolitiske tiltak.
- **Norges forhold til EU: integrasjon versus avstand**
Valg av tilknytningsform påvirker reguleringer, finansieringsmuligheter og politisk handlingsrom.
- **Politisk polarisering og splittelse i befolkningen**
Økte ideologiske og verdimessige skiller kan gjøre kompromisser vanskeligere og svekke styringsevnen.
- **Innstramminger i innvandringspolitikk og -regelverk**
Strengere regler kan endre både befolkningssammensetning og rammene for inkludering og mangfold.

KULTURSEKTOREN / DEN KULTURELLE INFRASTRUKTUREN

17 drivkrefter som kan påvirke kultursektoren / den kulturelle infrastrukturen fram mot 2035 (basert på åtte faglige gjennomganger av sektoren; se kildeliste nedenfor)

Sosiale drivkrefter

- **Endringer i publikumsvaner når det gjelder digitale og fysiske kulturtilbud**
Etter covid-19 har mange publikummere endret vaner, og det er usikkert om de vil vende tilbake til fysiske kulturformater i samme grad som før.
- **Mer usikre arbeidsvilkår og økt økonomisk sårbarhet blant kulturarbeidere**
Stor andel frilansere og selvstendig næringsdrivende gjør at flere opplever økonomisk usikkerhet og er sårbare i kriser.
- **Digitaliseringens effekter på mangfold og inkludering**
Digitalisering kan både fremme og hemme mangfold i kulturbruk og deltakelse – blant annet gjennom algoritmer, plattformøkonomi og tilgang til digitale arenaer.

Teknologiske drivkrefter

- **Teknologisk kompetanse og teknologistrategisk beredskap på kulturfeltet**
Behovet for digital kompetanse øker, og det er usikkert om kulturvirksomheter evner å tilpasse seg raskt nok.
- **Digitaliseringens konsekvenser for kulturproduksjon og kulturbruk**
Digitale plattformer utfordrer tradisjonelle inntektsmodeller og endrer hvordan kunst og kultur formidles og sirkulerer.
- **Arkivering og bevaring av digital kultur og kulturarv**
Det er uklart om vi vil klare å utvikle gode nok strategier for å sikre dokumentasjon, langtidslagring og tilgjengelighet av digitalt skapt kunst og kultur.

Økonomiske drivkrefter

- **Den kulturelle infrastrukturens avhengighet av offentlig støtte**
Kultursektoren er i stor grad avhengig av offentlige midler, og framtidige budsjettkutt kan få betydelige konsekvenser.
- **Mangel på bærekraftige forretningsmodeller i den kulturelle infrastrukturen**
Mange kulturaktører er preget av små marginer og prosjektfinansiering.. Overgangen til digitale distribusjonsformer og endrede publikumsvaner gjør at etablerte inntektsmodeller utfordres, uten at nye, mer bærekraftige modeller er på plass i samme omfang.
- **Sosioøkonomiske ulikheter blant kulturarbeidere**
Interne forskjeller på feltet når det gjelder inntekt, økonomisk sikkerhet og andre sosiokulturelle vilkår for deltakelse kan skape store forskjeller i muligheter og stabilitet i yrkesutøvelsen – og dermed undergrave den sosiale bærekraften i kultursektoren.
- **Endringer i folks bruk av tid og penger på kultur**
Hvordan folk prioriterer kulturbruk i hverdagen, påvirker etterspørsel, betalingsvilje og grunnlaget for ulike kulturtilbud.

Miljømessige drivkrefter

- **Den kulturelle infrastrukturens rolle i omstillingen til bærekraftige/regenerative samfunn**

Det er usikkert hvordan kulturvirksomheter vil bruke kunstnerisk innhold, arbeidsformer og samarbeid med andre sektorer i omstillingen til mer bærekraftige og regenerative samfunn.

- **Klimaendringenes konsekvenser for kulturproduksjon**

For eksempel kan økt ekstremvær og strengere klimakrav føre til avvikling eller omlegging av fysiske arrangementer, internasjonale aktiviteter og samarbeid.

- **Den kulturelle infrastrukturens klima- og miljøpåvirkning**

Det er usikkert i hvilken grad kulturvirksomheter vil lykkes i å redusere eget miljøfotavtrykk, blant annet utslipp fra kulturproduksjon, transport, bygg og digitale løsninger.

Politiske drivkrefter

- **Innretningen på kulturpolitikken**

Endringer i politiske prioriteringer, styringssignaler og virkemiddelbruk, med konsekvenser for kultursektorens finansiering, autonomi og langsiktighet.

- **Kulturaktørenes deltakelse i internasjonale forumer, nettverk og samarbeid**

Globale kriser og internasjonal politikk kan påvirke mulighetene for kulturutveksling og samarbeid over landegrensene.

- **Offentlig støtte, armlengdes avstand og politisk styring**

Debatter om hvorvidt offentlig støtte skal knyttes til bestemte politiske mål eller verdier, kan endre praktiseringen av armlengdes avstand og styrke politisk detaljstyring av kulturinstitusjoner og kulturfeltet.

- **Politisk risikoforståelse og motstandskraft i kunnskaps- og kulturvirksomheter**

Evnen til å forstå politiske utviklingstrekk, bygge allianser og beholde autonomi og uavhengighet i et mer krevende politisk klima.

Kilder:

[NAVs omverdensanalyse 2023–2035](#)

[Mot en grønn og bærekraftig kultursektor - Telemarksforskning](#)

[Usikkerhet i koronaens tid.: En studie av kulturarbeidere med ulike tilknytningsformer til arbeidslivet: Søkelys på arbeidslivet: Vol 37, No 4](#)

[Kulturpolitikens sedimentering - Kulturløftet som kulturpolitisk vekstperiode | Nordisk kulturpolitisk tidsskrift](#)

[Digitalisering, kulturforbruk og mangfold – implikasjoner for kultursektoren og kulturpolitikken | Mangfold i spill](#)

[Kulturelle sjonglører: Arktiske kunstnere og kulturaktørers bruk av institusjonelle logikker i søken etter finansiering: Nordisk kulturpolitisk tidsskrift: Vol 27, No 1](#)

[Krise, vekst og innovasjon i kulturlivet | BI](#)

[NTNU Open: Kulturbransjens tilpasning av økonomistyringen i usikre omgivelser](#)

[Scenarioer for framtidens kultursektor | Kulturdirektoratet](#)